

ПЕРЕКЛАД ПРОМОВ TED TALKS ЯК АВТЕНТИЧНИЙ ГРУПОВИЙ ПРОЄКТ: ІЗ ДОСВІДУ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ОЦІНЮВАННЯ

З метою забезпечення належного рівня професійної підготовки майбутніх філологів у вітчизняних закладах вищої освіти викладачі перекладу змушені постійно переглядати та оновлювати свій арсенал форм і засобів навчання й контролю з огляду на тенденції розвитку вищої освіти загалом та специфіку функціонування сфери надання перекладацьких послуг зокрема. У цьому контексті вагомою ролі набувають само- й взаємоконтроль, а також груповий контроль, реалізація яких передбачає залучення різноманітних альтернативних засобів. Завдяки своїй багатоплановості й варіативності перекладацький проєкт має неабиякий формувальний та констатувальний потенціал, а тому може використовуватися не лише як засіб навчання, а й контролю. Саме тому в статті обґрунтовано доцільність застосування автентичного групового перекладацького проєкту на завершальних етапах навчання перекладу студентів-філологів, здобувачів першого освітнього рівня бакалавра. Автентичність запропонованого перекладацького проєкту забезпечується за рахунок виконання студентами субтитрування українською мовою промов TED Talks у ролі перекладачів-волонтерів, що передбачає публікацію їхніх перекладів на сайті після рецензування й затвердження іншими більш досвідченими волонтерами та координаторами. Проєкт тривав протягом шести тижнів другого семестру 2019/2020 року на базі Полтавського університету економіки і торгівлі за участі 9 перекладацьких команд та реалізовувався в три послідовні етапи: 1) підготовчий, на якому повідомлялися зміст перекладацького завдання й критерії його оцінювання, необхідна теоретична інформація щодо виконання субтитрування як різновиду аудіовізуального перекладу, організовувалися перекладацькі команди й налагоджувалася комунікація; 2) власне проєкт, протягом якого обиралися й аналізувалися промови для перекладу, створювалися й редагувалися субтитри; 3) підсумковий, який полягав у заповненні відгуків про роботу учасників команди, отриманні остаточної оцінки й коментаря від викладача, з'ясування ставлення студентів до такої форми контролю.

Ключові слова: промови TED Talks; перекладацький проєкт; альтернативний засіб контролю; аудіовізуальний переклад; субтитрування; самоконтроль; взаємоконтроль; метод оцінювання групового проєкту.

Король Татьяна Григорьевна,
кандидат педагогических наук, доцент,
доцент кафедры украинского, иностранных языков и перевода,
Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»,
koroltatyanalq@gmail.com

ПЕРЕВОД ВЫСТУПЛЕНИЙ TED TALKS КАК АУТЕНТИЧНЫЙ ГРУПОВОЙ ПРОЕКТ: ИЗ ОПЫТА РЕАЛИЗАЦИИ И ОЦЕНИВАНИЯ

С целью обеспечения надлежащего уровня профессиональной подготовки будущих филологов в отечественных высших учебных заведениях преподаватели перевода вынуждены постоянно пересматривать и обновлять свой арсенал форм и средств обучения и контроля с учетом общих тенденций развития высшего образования и специфики функционирования сферы предоставления переводческих услуг. В этом контексте весомую роль приобретают само- и взаимоконтроль, а также групповой контроль, реализация которых, в свою очередь, предусматривает привлечение разнообразных альтернативных средств. Благодаря своей многоплановости и вариативности, переводческий проєкт обладает высоким формирующим и констатирующим потенциалом и, следовательно, может использоваться не только в целях обучения, но и контроля. Именно поэтому в статье обоснована целесообразность применения автентичного группового переводческого проєкта на заключительных этапах обучения переводу студентов-бакалавров специальности «Филология». Автентичность предложенного переводческого проєкта обеспечивается за счет выполнения студентами субтитрования на украинский язык выступлений TED Talks в качестве переводчиков-волонтеров, что предусматривает публикацию их переводов на сайте после прохождения рецензирования и утверждения более опытными волонтерами и координаторами. Проєкт продолжался шесть недель во втором семестре 2019/2020 учебного года на базе Полтавского университета экономики и торговли с участием 9 переводческих команд и осуществлялся в три основных этапа: 1) подготовительного, на котором студентам сообщили суть переводческого задания и критерии его оценивания, а также необходимую теоретическую информацию о выполнении субтитрования как вида аудиовизуального перевода, организовали переводческие команды и наладили коммуникацию; 2) собственно проєкта, во время которого студенты отбирали и анализировали выступления для перевода, создавали и редактировали субтитры; 3) итогового, который предусматривал заполнение отзывов о работе членов команды, получение итоговой оценки и комментариев от преподавателя, определение отношения студентов к такой форме контроля.

Ключевые слова: выступления TED Talks; переводческий проєкт; альтернативное средство контроля; аудиовизуальный перевод; субтитрование; самоконтроль; взаимоконтроль; метод оценивания группового проєкта.

Korol, Tetiana,

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Ukrainian, Foreign
Languages and Translation,
Poltava University of Economics and Trade
koroltatyanalq@gmail.com

TED TALKS TRANSLATION AS AN AUTHENTIC GROUP PROJECT: A CASE STUDY OF IMPLEMENTATION AND ASSESSMENT

In order to provide the sufficient level of prospective philologists' proficiency acquisition in domestic establishments of higher education translator trainers have to review and update regularly their range of available training and assessment modes and tools taking into account current trends of higher education development in general and specific functioning features of translation service provision industry in particular. In this vein self- and peer assessment as well as a group assessment, gain an important role. In its turn, their implementation requires the application of varied alternative tools. Due to its multifaceted and variable nature, translation project has both formative and summative potential. As a result, it can be used not only as a training tool but also as an assessment one. That is why, the given article substantiates the viability of authentic group translation project use at the final stages of translation instruction to undergraduate students majoring in Philology. The authenticity of the suggested translation project is provided with the subtitling of TED Talks into Ukrainian performed by the students as translators-volunteers. The received subtitles are meant to be published on TED official site after review conducted by more experienced volunteers and approval given by TED coordinators. The project lasted for 6 weeks of the spring term in 2019–2020 academic year at Poltava University of Economics and Trade, involved 9 translation teams and covered three consecutive stages: 1) pre-project, when the translation task was explained, assessment criteria were presented, essential theoretical information on subtitling performance as one of the kinds of audiovisual translation was provided, translation teams were formed and arranged, communication channels were set; 2) proper project, when TED talks for subtitling were selected and analysed; subtitles were created, reviewed and edited; 3) post-project, when team member assessment forms were filled, final teacher evaluation and feedback were received, students' attitude to such assessment tool was found out.

Key words: Ted Talks speeches; translation project; alternative assessment tool; audiovisual translation; subtitling; self-assessment; peer-assessment; group project assessment method.

Постановка проблеми. Підготовка майбутніх філологів у вітчизняних закладах вищої освіти (ЗВО) на сучасному її етапі вимагає від викладачів перекладу невинного пошуку нових форм та засобів навчання й контролю, які, з одного боку, мають максимально відображати характер та зміст широкого спектру потенційних перекладацьких завдань, властивих реальній професійній діяльності у сфері надання мовних послуг, а з другого – усіляко сприяти формуванню різних аспектів перекладацької компетентності студентів, забезпечуючи при цьому їхню максимальну універсальність та конкурентоспроможність на ринку праці. Це передбачає паралельне залучення не лише

само- й взаємоконтролю, а й групового контролю в навчанні перекладу, а також застосування альтернативних засобів формульовального та констатувального контролю, особливе місце з-поміж яких належить перекладацькому проекту. Завдяки своїй гнучкості й багатоплановості він дозволяє не тільки оцінити, а й удосконалити певні перекладацькі навички й уміння студентів, а також рівень їхньої перекладацької компетентності загалом у межах виконання одного завдання. Шляхом моделювання або навіть задіяння реальних умов реалізації професійної діяльності перекладацький проект сприяє зниженню негативних очікувань студентів від традиційних форм та видів контролю, нівелює їхній деформульовальний вплив на перебіг процесу та якість отриманого перекладу, мотивує й зацікавлює, орієнтує на створення реального перекладацького продукту. Крім того, перекладацький проект дозволяє викладачеві ефективно делегувати функцію коригування й оцінювання не лише кожному безпосередньому учаснику перекладацької команди за рахунок організації само- й взаємоконтролю, а й подекуди зовнішнім замовникам, що сприяє підвищенню об'єктивності та неупередженості результатів контролю, формує позитивний досвід перекладацької діяльності у студентів, який може успішно використовуватися в майбутньому з метою працевлаштування. З огляду на це особливої актуальності наразі набуває розроблення та застосування максимально автентичних перекладацьких проектів як засобів контролю в навчанні перекладу в умовах вітчизняних ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки перекладацький проект дозволяє органічно поєднати основні положення багатьох сучасних підходів до формування перекладацької компетентності, він здебільшого й досліджується як засіб навчання в межах особистісно-діяльнісного (у західній парадигмі – соціально-конструктивістського) (D. Gile, 1994; S. Hubsher-Davidson, 2008; D. Kiraly, 2005; J. Varney, 2009), експерієнційного (D. Kiraly, 2012; H. Risku, 2010), колаборативного (E. Huertas Barros, 2011; M. Marczak, 2017) та ситуаційного (M. González-Davies, 2004; D. Kiraly, 2005; H. Risku, 2016) підходів. Зокрема, визначено його структуру та компонентний склад (M. González-Davies, 2004; D. Kiraly, 2005), розподіл ролей та їхніх функцій у рамках виконання автентичного проекту студентами (S. Maruenda-Bataller, J. Santaemilia-Ruiz, 2016; S. Maruenda-Bataller, S.-R. José, 2016); запропоновано програму курсу навчання перекладу, що ґрунтується на послідовному виконанні перекладацького проекту (R. E. H. Mitchell-Schuitevoerder, 2014; M. González-Davies, 2017), та електронну платформу для реалізації

навчальних перекладацьких проєктів (В. Babych, Т. Hartley, К. Kageura, М. Thomas, М. Utiyama, 2012); вивчено потенціал дослідницького проєкту в навчанні перекладу та ставлення студентів до нього (D. Li, С. Zhang, Y. He, 2015); доведено емпірично позитивний вплив перекладацького проєкту на розвиток навичок і вмій критичного мислення й міжособистісної взаємодії в студентів, а також якості їхніх перекладів (М. Moghaddas, М. Khoshsaligheh, 2019); обґрунтовано можливість використання перекладацького проєкту як засобу реалізації перехресного контролю в умовах вітчизняних ЗВО (Т. Kogol, 2019). Деякі дослідження присвячено вивченню специфіки організації телеколлаборативного перекладацького проєкту, що передбачає активне використання синхронних та асинхронних засобів Інтернет-комунікації (J. A. Prieto-Velasco, A. Fuentes-Luque, 2016; J. Krajka, М. Marczak, 2017) разом із системами автоматизованого перекладу для його виконання (М. Marczak, 2016, 2017); розробці навчальних аудіовізуальних перекладацьких проєктів, спрямованих на дублювання короткометражних фільмів та телевізійних роликів (М. Dunan, 2010), а також промов TED Talks (А. Comas-Quinn, М. Fuertes Gutiérrez, 2019; Е. М. Baeva, 2017), з метою оптимізації опанування іншомовною мовленнєвою компетентністю та субтитрування фільмів і телесеріалів задля формування окремих компонентів перекладацької компетентності (М. Beseghi, 2018). Загалом різні аспекти навчання аудіовізуального перекладу як окремого напрямку діяльності перекладача та як одного зі способів удосконалення перекладацьких навичок і вмій студентів розглянуті багатьма методистами (J. Díaz Cintas, 2008; J.-L. Kruger, 2008; С. Taylor, 2009; F. Bartrina 2009; М. Arumi et al., 2013; V. Lopéz-Garcia, P. Rodríguez-Inéz, 2019). Зрештою, промови TED Talks становлять інтерес як об'єкт дослідження не лише в галузі лінгвістики (Д. М. Кайсіна, 2018), а й перекладознавства (Р. В. Поворознюк, 2017; С. П. Запольських, А. Ю. Запольських, 2017). Проте субтитрування промов TED Talks українською мовою як перекладацьке завдання для автентичного групового проєкту, що слугуватиме альтернативним засобом контролю в навчанні перекладу здобувачів першого освітнього рівня бакалавра, досі не розглядалося.

Мета статті. Відповідно ця стаття має на меті теоретично обґрунтувати й емпірично довести доцільність застосування автентичного групового проєкту, що передбачає виконання студентами субтитрування промов TED Talks українською мовою, як засобу реалізації групового контролю в навчанні перекладу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Груповий проєкт якнайкраще моделює ситуацію ви-

конання реального професійного перекладацького завдання в галузі, що передбачає взаємодію з різними фахівцями задля створення перекладацького продукту належної якості. У межах навчального середовища він здатний сприяти формуванню у студентів навичок і вмій міжособистісної взаємодії, лідерських якостей, у тому числі й відповідальності за прийняті рішення, та готовності підпорядковувати власну думку інтересам команди. Передумовами успішної командної роботи є усвідомлення студентами суспільної й практичної значущості їхньої спільної діяльності (внутрішня й зовнішня соціальна мотивація) та співвіднесеності отриманого завдання з реальною професійною діяльністю (його автентичність). Саме застосування автентичного перекладацького проєкту викликає певні труднощі в сучасних умовах навчання перекладу, адже, крім виконання реального перекладацького завдання, він обов'язково передбачає використання отриманого перекладацького продукту кінцевими споживачами. У цьому контексті перспективними видаються волонтерські перекладацькі проєкти з аматорського субтитрування різноманітних відеоматеріалів у мережі Інтернет, так звані "fansubbing", основним недоліком яких вважають недостатню якість виконаних перекладів. Однак такий формат здійснення перекладу дозволяє задовольнити вищезгадані критерії автентичності власне перекладацького завдання й самого проєкту як альтернативного засобу навчання й контролю, який до того ж вимагає від студентів виконання абсолютно нового й нетипового проблемного завдання.

Тож дещо трансформуючи думку Ж.-Л. Крюгера (Kruger, 2008, с. 79), уважаємо, що перекладацький проєкт зі субтитрування має потужний потенціал до застосування в загальному курсі підготовки філологів, здобувачів першого освітнього рівня бакалавра, у вітчизняних ЗВО, оскільки:

- 1) сприяє формуванню перекладацької компетентності загалом, створюючи умови для постійного пошуку свіжих креативних рішень перекладацьких проблем за рахунок застосування прийомів гнучкого нестандартного мислення;
- 2) забезпечує позитивну мотивацію та інтерес до виконання перекладацького завдання за рахунок його новизни, практичної цінності та технологічності, що передбачає неодмінне застосування інформаційних технологій, яке зазвичай легко й позитивно сприймається сучасними студентами;
- 3) дозволяє ознайомитися зі субтитруванням як одним із можливих напрямків подальшої спеціалізації. Крім того, студенти чудово усвідомлюють потребу суспільства в якісних субтитрах, якими їм доводиться користуватися доволі часто у процесі

вивчення іноземних мов або просто під час перегляду іншомовних фільмів та інших відеоматеріалів задля власного задоволення (Beseghi, 2018).

Слідом за Г. Готліб (Gottlieb, 2010, с. 208) субтитрування кваліфікуємо як діасеміотичний переклад полісеміотичної / гібридної аудіо- та відеопродукції у вигляді одного або більше рядків друкованого тексту, що подаються на екрані одночасно зі звучанням висловлювання мовою оригіналу. Це складний мультимодальний процес (Pérez-González, 2014), що вимагає від перекладача врахування багатьох чинників, зокрема власне мовного й просодичного оформлення повідомлення, а також візуального ряду, що супроводжує його на екрані. Через часові (6 секунд демонстрації) і просторові (максимум 2 рядки з 41 символа кожний, що подаються одразу на екрані) обмеження субтитрування завжди вимагає застосування компресії й перефразування з одного боку, та максимально точного й однозначного відтворення змісту повідомлення – з другого. При цьому однією із ключових стратегій є скорочення тексту, що реалізується за рахунок конденсації або перефразування як на рівні окремої лексичної одиниці (спрощення складних дієслівних форм або заміна простішими; синонімічна заміна; заміна частини мови; узагальнення), так і цілого словосполучення або речення (антонімічна заміна; заміна синтаксичної структури речення або його типу; зовнішнє членування; зміна тема-рематичних зв'язків у реченні), а також випущення окремого слова, словосполучення чи навіть цілого речення. У цьому разі головним завданням перекладача є позбавитися стратегії дослівного перекладу, прагнути природних стислих і зв'язних формулювань змісту тексту оригіналу засобами мови перекладу, які б при цьому органічно поєднувалися з візуальним рядом (Diaz Cintas & Remael, 2014). З огляду на це особливого значення набуває сегментування оригінального текстового повідомлення під час його аналізу та коректне вживання розділових знаків для оформлення субтитрів засобами мови перекладу. На наш погляд, застосування зазначених вище перекладацьких стратегій і прийомів у нових нестандартних умовах, що накладають додаткові обмеження, мають не лише сприяти вдосконаленню навичок і вмій їх застосування під час виконання різних видів письмового й усного перекладу, а й опосередковано свідчити про наявний рівень їх сформованості у студентів.

Найбільш придатними для субтитрування в навчанні й контролі перекладу майбутніх філологів видаються промови TED Talks, характерними ознаками яких є висока актуальність, представленість широкого спектру тематик, мультикультурність. Започаткована 1984 року некомерційна організація

TED (Technology, Entertainment, Design) здійснює збір відеозаписів різнопланових виступів і промов фахівців та експертів у своїй галузі з усього світу під гаслом "Ideas worth spreading". З метою реалізації цього гасла відеозаписи промов субтитруються більш ніж 100 мовами близько 30 000 волонтерів по всьому світу, що передбачає їх першопочаткове транскрибування мовою оригіналу (англійською), а потім переклад різними мовами, перевірку та редагування й лише після затвердження й схвалення публікацію на сайті організації. З цією метою TED використовує безкоштовний онлайн додаток для створення субтитрів Amara. Щоб отримати доступ до нього, перекладач-волонтер має ретельно вивчити інструкції з виконання субтитрування (<https://www.ted.com/participate/translate/subtitling-resources>) й успішно скласти тест.

Завдяки чіткому структуруванню процесу субтитрування, забезпеченню усіма необхідними довідковими матеріалами й підтримкою більш досвідчених колег (регіональних координаторів проекту TED), а також можливістю демонструвати колекцію своїх перекладів усім зацікавленим особам, у тому числі й потенційним роботодавцям у майбутньому, TED Talks перспективним ресурсом для реалізації автентичного перекладацького проекту.

Безпосередні організація та виконання будь-якого групового перекладацького проекту студентами передбачає обов'язкове врахування таких аспектів:

- 1) чітке формулювання викладачем перекладацького завдання й критеріїв його оцінювання;
- 2) відбір технічних та нетехнічних засобів комунікації;
- 3) визначення оптимальної кількості учасників у команді;
- 4) вибір способу формування контингенту команди: за бажанням, на розсуд викладача, комбінований;
- 5) аналіз сильних та слабких сторін учасників команди з метою ефективного розподілу ролей та функцій;
- 6) планування діяльності, спрямованої на виконання перекладацького проекту;
- 7) вивчення ставлення студентів щодо такого виду контролю (Krajka & Marczak, 2017).

З урахуванням зазначених аспектів ми спланували та реалізували автентичний груповий перекладацький проект з субтитрування українською мовою англійських промов TED Talks наприкінці другого семестру 2019/2020 навчального року на базі ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» загальною тривалістю шість тижнів. У проекті взяли участь 27 студентів четвертого курсу Інституту економіки, управління та інформаційних технологій, які навчаються за спеціальністю 035 «Філологія». Через

карантинні обмеження проєкт повністю відбувся як телеколлаборативний, оскільки його учасники мали можливість спілкуватися між собою та викладачем лише за допомогою різноманітних засобів зв'язку. Спираючись на 9 критеріїв класифікації перекладацького проєкту, попередньо виокремлених нами (Korol, 2019), можемо охарактеризувати цей проєкт як:

- 1) констатувальний (його результати становили 20 % від загальної оцінки за вивчення дисципліни «Практика перекладу з англійської мови» студентами);
- 2) повністю автентичний (González-Davies, 2004, сс. 216–224) з огляду на характер та зміст поставленого перекладацького завдання, розподілу ролей та функціональних обов'язків у команді, надання перекладацької інструкції студентам, установлених термінів подачі (за правилами платформи TED субтитрування має бути завершеним протягом 30 днів, інакше завдання передається іншим волонтерам), залучення мотиваційних факторів утилітарного та особистісного плану, публікацію субтитрів на офіційному сайті TED для вільного користування всіма охочими;
- 3) повного циклу, від отримання перекладацького завдання до подання готового перекладацького продукту й аналізу коментарів викладача, рецензентів та координаторів платформи TED;
- 4) груповий (кожна команда складалася з 3 учасників);
- 5) довготривалий (протягом 6 тижнів);
- 6) позааудиторний, дистанційний, з використанням різних засобів комунікації;
- 7) з мінімальним втручанням з боку викладача, винятково як консультанта;
- 8) без використання автоматизованих систем перекладу;
- 9) з повною автономією студентів.

Реалізація зазначеного проєкту передбачала три основних етапи:

- 1) підготовчий;
- 2) власне виконання проєкту;
- 3) завершальний (Krajka & Marczak, 2017), зміст кожного з яких докладно описано у Таблиці 1.

Перекладацьке завдання полягало у самостійному виборі промови TED Talks на основі поданих критеріїв, плануванні й виконанні командної роботи з його субтитрування.

З огляду на специфіку субтитрування якості перекладу промов TED Talks має оцінюватися за двома групами критеріїв: 1) безпосередньо пов'язаними з оцінкою якості тексту перекладу з урахуванням специфіки поставленого завдання; 2) винятково технічними. Як наслідок, перекладач має створити такий текст перекладу, який, з одного боку, задовольняв би технічні вимоги, що автоматично перевіряються платформою з субтитрування, а з другого – влучно передавав би зміст оригінального повідомлення й прагматичні наміри мовця та відповідав при цьому нормам мови перекладу.

Зважаючи на груповий характер виконуваного проєкту, було прийнято рішення про необхідність застосування методу групового контролю. Груповим контролем вважають оцінювання процесу й продукту виконання групової діяльності: 1) викладачем; 2) студентами інших команд (зовнішній взаємоконтроль); 3) студентами цієї ж команди (внутрішній взаємоконтроль). Він також передбачає самоконтроль якості створеного продукту як окремими членами команди, так і командою загалом, а також вагомості їхнього індивідуального внеску в отриманий результат. Саме

Зміст етапів реалізації перекладацького проєкту

Таблиця 1

Тиждень	Етап	Зміст етапу
1	Підготовчий	<ul style="list-style-type: none"> • повідомлення та пояснення змісту перекладацького завдання, передбаченого до виконання в рамках проєкту; • ознайомлення студентів з методом і критеріями оцінювання виконання перекладацького проєкту; • надання необхідної теоретичної й практичної інформації щодо виконання субтитрування взагалі й використання інтуїтивної платформи Amara зокрема; • формування перекладацьких команд, розподіл ролей та функціональних обов'язків; • налагодження комунікації.
2–5	Власне проєкт	<ul style="list-style-type: none"> • вивчення інструкцій з субтитрування й складання тесту для авторизації на платформі Amara; • відбір та аналіз промов для субтитрування українською мовою на основі наданих викладачем критеріїв; • написання мотиваційного листа викладачеві з обґрунтуванням вибору своєї команди; • створення й редагування субтитрів; • онлайн-консультації з викладачем; • подання субтитрів на рецензування й затвердження.
6	Підсумковий	<ul style="list-style-type: none"> • заповнення відгуків про роботу учасників команди; • отримання оцінки й коментаря від викладача; • опитування студентів з метою з'ясування їхнього ставлення до такого засобу контролю.

тому груповий контроль завжди передбачає залучення елементів само- й взаємоконтролю (Race, 2001, с. 7).

На цій основі Ф. Рейс виокремлює такі можливі стратегії групового контролю й оцінювання з боку викладача:

1) поширення загальної оцінки продукту групової діяльності на всіх членів команди;

2) індивідуальне оцінювання виконання окремого фрагмента завдання кожним членом команди, результатом якого став отриманий спільний продукт з притаманними йому характеристиками;

3) виставлення сумарної оцінки на всю команду викладачем з подальшим її самостійним розподілом членами команди між собою, що видається досить справедливим, але може використовуватися ефективно лише в зрілих командах;

4) диференційоване оцінювання: певна частка балів виставляється викладачем і поширюється одночасно на всіх членів команди, тоді як окремо визначений бал аргументовано розподіляється поміж усіма членами команди на їхній власний розсуд;

5) виставлення загальної оцінки кожному члену команди й доповнення отриманої оцінки результатами виконання студентами додаткового індивідуального завдання (Race, 2001).

Дж. Бурнер зі співавторами (2001) вказує на позитивний вплив командної роботи на розвиток умінь само- й взаємоконтролю в студентів. При цьому власне результати організованого викладачем самоконтролю й взаємоконтролю мають ураховуватися при оцінюванні перекладацького процесу й продукту команди загалом. Так, певну частку індивідуальної оцінки можуть виставляти колеги. У цьому разі викладач має обов'язково стежити за їхньою об'єктивністю, зокрема шляхом аналізу кількості й якості дописів учасників команди в їхній бесіді у Viber чи в інших комунікаційних додатках, присвячених розв'язанню як власне перекладацьких, так і технічних проблем, що виникають у процесі виконання проєкту. Спираючись на вищенаведені аргументи, було вирішено застосовувати диференційований метод групового оцінювання, зміст якого було пояснено студентам на підготовчому етапі реалізації проєкту.

Як показує попередній досвід, студенти охоче беруться до подібної роботи, з ентузіазмом формують команди, обирають менеджера перекладацького проєкту та розподіляють інші ролі. Проте робота в команді може викликати й низку негативних моментів: небажання співпрацювати з деякими її членами, негативна групова динаміка, що призводить до розпаду продуктивної взаємодії, неготовність певних членів команди отримувати групову оцінку й покладатися на діяльність інших її членів – з одного боку, та іс-

нування пасивних членів команди, які не проявляють достатньо ініціативи чи навіть нехтують своїми обов'язками, проте користуються результатами праці інших членів команди й отримують аналогічну з ними оцінку – з другого.

Зважаючи на всю складність ситуації, що склалася, студентам дозволили самостійно поділитися на команди з трьох осіб з метою полегшення організації роботи й підвищення ефективності комунікації. У такий спосіб досить швидко й невимушено утворилося 9 команд. Наступним кроком мав стати розподіл ролей та функціональних обов'язків у межах цих команд. Зазначена кількість осіб у команді призвела до необхідності в скороченні ролей й укрупненні функціональних обов'язків порівняно з класичним складом перекладацької команди (для порівняння див. Kogol, 2019). Крім того, урахуваючи технічну специфіку реалізації субтитрування з використанням спеціальної платформи було додано роль фахівця з технічного супроводу, який мав консультувати й допомагати колегам користуватися нею. Отже, перекладацька команда, кожен член якої виконував переклад у рівному обсязі (орієнтовно близько 4 хвилин промови), складалася з:

1) менеджера перекладацького проєкту, на якого були покладені всі організаторські та управлінські функції;

2) фахівця з технічного супроводу й термінолога, який одночасно відповідав за технічну сторону реалізації субтитрування та пошук відповідників для термінів й безеквівалентної лексики, що вживалися у промові;

3) редактора, який мав стежити за якістю мовного оформлення тексту оригіналу, відповідністю змісту тексту перекладу тексту оригіналу, послідовністю й зв'язністю тексту перекладу, у тому числі й однаковістю та єдністю використаних термінів.

Стосовно засобів зв'язку студентам було дозволено самостійно на власний розсуд обрати зручне середовище для спілкування й обговорення перекладацьких проблем, що виникали в процесі субтитрування. Найчастіше вони користувалися групами у Viber, Facebook Messenger, конференціями в Skype та Zoom, листувалися електронною поштою і зовсім не користувалися платформою Moodle. Цікавим видається спостереження, що 5 із 9 команд запросили викладача до своїх групових чатів.

Першим серйозним випробуванням на шляху до виконання власне перекладу стало обов'язкове складання тесту з основ субтитрування, до якого студентам довелося готуватися самостійно. Після успішного складання тесту кожним учасником команди (лист, що надходив з платформи мав переадресовуватися викладачеві) студенти отримували можливість обрати

завдання для транскрибування (див. Рис. 1).

М. Безегі виокремлює такі основні етапи виконання власне завдання з субтитрування:

1) відбір аудіовізуального матеріалу для субтитрування;

2) доперекладацький аналіз й обговорення скрипту відеоматеріалу;

3) організація виконання завдання;

4) безпосереднє виконання субтитрування;

5) перевірка та післяперекладацький аналіз (Beseghi, 2018, с. 183).

Цього разу студентам також була надана свобода обрати промову для перекладу на власний смак, керуючись такими основними критеріями:

1) тематичної відповідності (тематика промови мала стосуватися галузі управління та адміністрування, у межах якої здійснюється підготовка даного студентського контингенту);

2) існування об'єктивної необхідності в перекладі цієї промови з англійської мови (промова попередньо не перекладена або не перекладається на момент виконання завдання російською мовою, що могло б повністю нівелювати перекладацьке завдання як таке з огляду на білінгвальність вітчизняних студентів);

3) оптимальна її тривалість (від 10 до 12 хвилин, попри загальну тривалість промов на платформі до 18 хвилин, трапляються як значно довші, так і коротші випадки). Вибір мав бути схваленим усіма членами перекладацької команди та аргументований у мотиваційному листі (відкритий засіб самоконтролю щодо відповідності вибору всім висунутим критеріям, а також ретельного вивчення й аналізу тексту промови), який студенти надсилали електронною

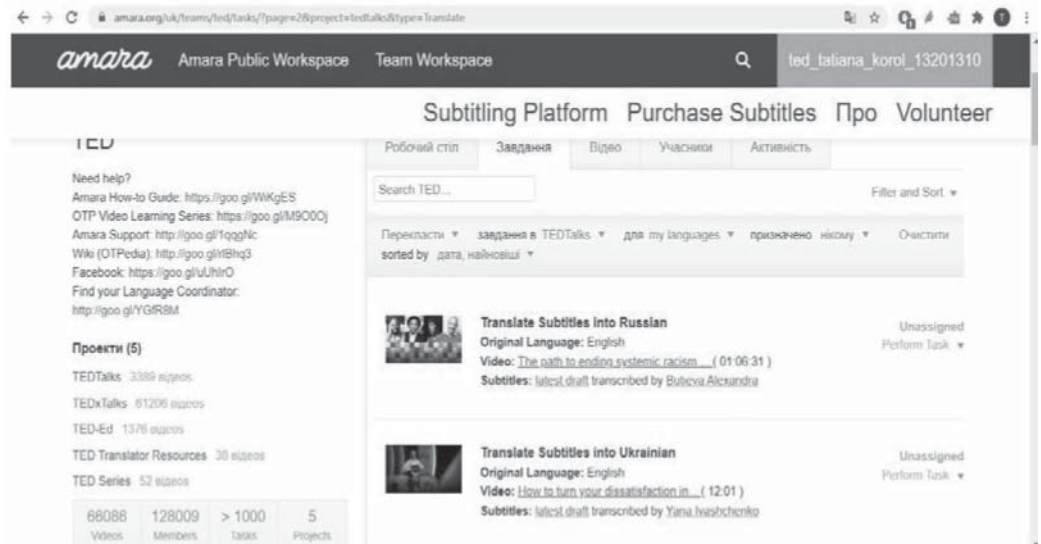

Рис. 1. Сторінка групи перекладачів-волонтерів на платформі для субтитрування Amara

поштою викладачеві разом з покликанням на обрання для субтитрування відео.

Субтитрування здійснювалося за допомогою редактора субтитрів, при чому кожна команда розв'язувала окремо питання доступу до нього. Згідно з правилами волонтерського перекладу, воно мало бути завершеним упродовж 30 днів. На рис. 2 представлено загальний вигляд вікна редактора субтитрів, яким користувалися студенти.

Кожен член команди отримав контрольний лист з переліком тих функцій, які він мав забезпечувати в процесі виконання проекту. Він, з одного боку, сприяв регулюванню діяльності окремого учасника команди, а з другого – використовувався згодом з метою самооцінювання й взаємооцінювання по завершенню проекту.

Усім студентам 9 команд вдалося завершити свій проект і подати його на рецензування вчасно. Проте,

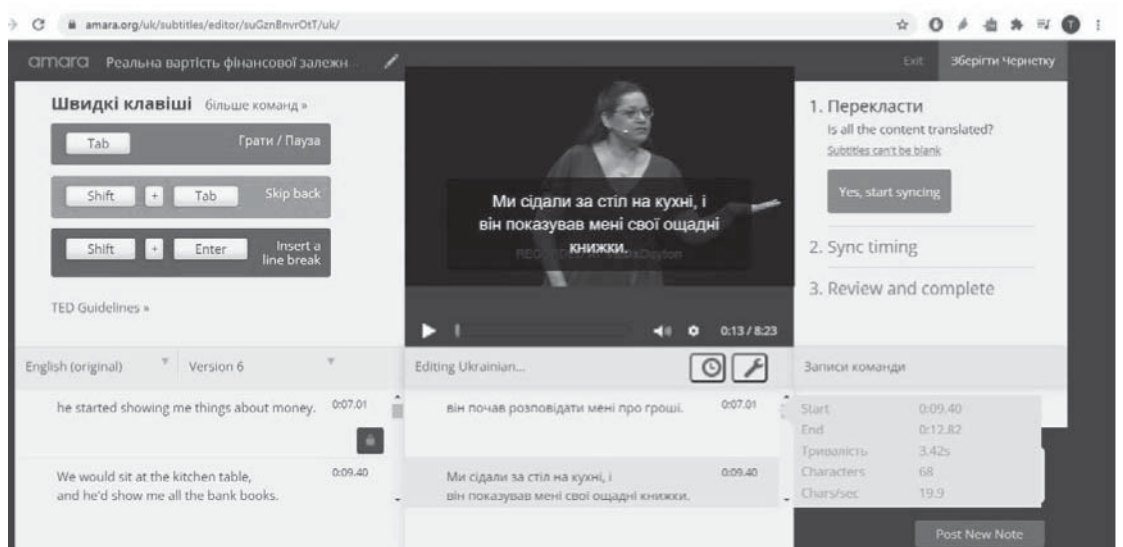

Рис. 2. Вікно редактора субтитрів платформи Amara

на превеликий жаль, досі жоден з перекладів так і не опублікований на офіційному сайті через незавершеність процедур рецензування та /або затвердження. Спостереження за командними чатами дозволило додатково оцінити інтенсивність участі студентів у процесі субтитрування та індивідуальний внесок кожного.

Результати дослідження. На перший погляд, запропонований автентичний груповий проєкт сприяв підвищенню мотивації студентів до виконання перекладу, його трьохетапна структура виявилася цілком практичною й ефективною. Усі студенти з великим зацікавленням долучилися до виконання субтитрування й активно та продуктивно взаємодіяли в команді, що можна частково пояснити наданою їм свободою

вибору. Докладніше результати анонімного опитування студентів з метою з'ясування їхнього ставлення до такого засобу контролю як перекладацький проєкт, проведеного за допомогою GoogleDocs, узагальнено в Таблиці 2. Питання, використані в опитуванні, адаптовано до предмета нашого дослідження з анкети, запропонованої М. Безегі (Beseghi, 2018)).

Як переконливо свідчать кількісні дані, наведені в таблиці 2, студенти мають переважно позитивне ставлення до реалізованого перекладацького проєкту, погоджуються з його формульним впливом та визнають досить об'єктивний констатувальний потенціал як одного із засобів підсумкового контролю. На наш погляд, неабияку роль у цьому випадку

Таблиця 2

Результати опитування студентів щодо їхнього ставлення до перекладацького проєкту

№	Питання	Відповіді		
		Варіант відповіді	Частка студентів, у %	Кількість студентів
1.	Чи сподобалося Вам укласти субтитри українською мовою до промов TED Talks? (за шкалою від 1 – зовсім ні до 5 – дуже сподобалось)	зовсім ні	0	0
		не дуже сподобалося	0	0
		трохи сподобалося	0	0
		досить сподобалося	18,5	5
		дуже сподобалося	81,5	22
2.	Чи стали Ви дивитися промови TED Talks більше після цього проєкту?	ні	11	3
		так	89	24
3.	Чи допоміг цей проєкт, на Вашу думку, удосконалити Ваші загальні перекладацькі навички й уміння? (за шкалою від 1 – зовсім ні до 5 – дуже допоміг)	зовсім ні	0	0
		не дуже	0	0
		трішки	4	1
		допоміг	37	10
		дуже допоміг	59	16
4.	Що виявилось найскладнішим для Вас під час виконання проєкту?	технічні моменти, пов'язані з роботою на платформі Amara	15	4
		застосування стратегії скорочення тексту	15	4
		робота в команді	0	0
		належне і вчасне виконання своїх функціональних обов'язків	11	3
		самооцінювання	11	3
		взаємооцінювання	22	6
		відсутність можливості особистого спілкування з колегами і викладачем	26	7
5.	Наскільки об'єктивно результати виконання цього проєкту, на Вашу думку, відображають реальний рівень сформованості у Вас перекладацьких навичок, умінь і здатностей? (за шкалою від 1 – зовсім не об'єктивно до 5 – дуже об'єктивно)	зовсім не об'єктивно	0	0
		не об'єктивно	0	0
		частково об'єктивно	4	1
		досить об'єктивно	59	16
		дуже об'єктивно	37	10
6.	Чия оцінка і коментар щодо виконання проєкту була для Вас найважливішою?	інших членів команди	18,5	5
		викладача	37	10
		інших членів команди й викладача	44,5	12
7.	Наскільки об'єктивно, на Вашу думку, Вам вдалося оцінити участь інших членів Вашої команди у цьому проєкті? (за шкалою від 1 – зовсім не об'єктивно до 5 – дуже об'єктивно)	зовсім не об'єктивно	0	0
		не об'єктивно	0	0
		частково об'єктивно	7	2
		досить об'єктивно	26	7
		дуже об'єктивно	67	18
8.	Чи стали Ви, на Вашу думку, відповідальнішим перекладачем після виконання проєкту? (за шкалою від 1 – зовсім ні до 5 – однозначно так)	зовсім ні	0	0
		не зовсім	0	0
		частково	0	0
		здебільшого	26	7
		однозначно так	74	20
9.	Чи пробували Ви субтитрувати промови TED Talks в індивідуальному порядку, за межами проєкту?	ні	26	7
		так	74	20

відіграв автентичний матеріал промов TED Talks, з яким довелося працювати студентам. Також заслуговує уваги їхня внутрішня готовність прислухатися й орієнтуватися на думку не лише викладача, а й колег, що свідчить про загальну толерантність та позитивну групову динаміку. Ще одним аргументом на користь застосування подібних проєктів з метою організації контролю в навчанні перекладу майбутніх філологів є результати відтермінованого опитування, проведеного деканатом Інституту економіки, управління й інформаційних технологій у червні 2020 року серед студентів 4 курсу: на запитання про найпродуктивніші методи й засоби навчання, які використовувалися викладачами основних дисциплін, 85 % студентів назвали перекладацький проєкт з субтитрування українською мовою промов TED Talks.

Перспективи подальших розвідок. Подальша реалізація подібних проєктів дозволить оптимізувати процедури підготовки матеріалів для здійснення само- й взаємоконтролю студентів під час виконання проєктів, статистично визначити кореляцію результатів само- й взаємоконтролю та гетероконтролю, перевірити й зіставити особливості застосування різних методів оцінювання групових проєктів.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Beseghi, M. (2018). Developing students' translation competence and intercultural awareness through subtitling: a didactic proposal. *Iperstoria. Journal of American and English studies*, 12, 178–191.
- Bourner, J., Hughes, M., & Bourner, T. (2001). First-year Undergraduate Experiences of Group Project Work. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 26(1), 19–39. <https://doi.org/10.1080/02602930020022264>
- Diaz Cintas, J. & Remael, A. (2014). *Audiovisual Translation: Subtitling (Translation Practices Explained)* (1st ed.). Routledge.
- González Davies, M. (2004). *Multiple Voices in the Translation Classroom. Activities, Tasks and Projects*. (Benjamins Translation Library). John Benjamins Publishing Company.
- Gottlieb, H. (2010). Screen translation. In A. Schjoldager, H. Gottlieb, & I. Klitgård (Eds.), *Understanding Translation* (pp. 205-246).

- Aarhus: Academica.
- Korol, T. (2019). Translation Project as an Assessment Tool: Ukrainian Context. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*, 7(1), 115-123. <https://doi.org/10.22190/jtesap1901115k>
- Krajka, J. & Marczak, M. *Telecollaboration Projects in Translator Education - Design, Implementation and Evaluation. Effective Development of Teachers' Skills in the Area of ICT and E-Learning*. Edited by E. Smyrnova-Trybulska. Cieszyn: University of Silesia, 2017. 365-388.
- Kruger, J.-L. Subtitler training as part of a general training programme. *The Didactics of Audiovisual Translation*. Edited by Jorge Díaz Cintas. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2008. 71-87.
- Pérez-González, L. (2014). *Audiovisual Translation: Theories, Methods and Issues* (1st ed.). Routledge.
- Race, P. (2001). *A Briefing on Self, Peer and Group Assessment*. York: LTSN Generic Centre.

REFERENCES

- Beseghi, M. (2018). Developing students' translation competence and intercultural awareness through subtitling: a didactic proposal. *Iperstoria. Journal of American and English studies*, 12, 178–191.
- Bourner, J., Hughes, M., & Bourner, T. (2001). First-year Undergraduate Experiences of Group Project Work. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 26(1), 19–39. <https://doi.org/10.1080/02602930020022264>
- Diaz Cintas, J. & Remael, A. (2014). *Audiovisual Translation: Subtitling (Translation Practices Explained)* (1st ed.). Routledge.
- González Davies, M. (2004). *Multiple Voices in the Translation Classroom. Activities, Tasks and Projects*. (Benjamins Translation Library). John Benjamins Publishing Company.
- Gottlieb, H. (2010). Screen translation. In A. Schjoldager, H. Gottlieb, & I. Klitgård (Eds.), *Understanding Translation* (pp. 205-246). Aarhus: Academica.
- Korol, T. (2019). Translation Project as an Assessment Tool: Ukrainian Context. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*, 7(1), 115-123. <https://doi.org/10.22190/jtesap1901115k>
- Krajka, J. & Marczak, M. *Telecollaboration Projects in Translator Education - Design, Implementation and Evaluation. Effective Development of Teachers' Skills in the Area of ICT and E-Learning*. Edited by E. Smyrnova-Trybulska. Cieszyn: University of Silesia, 2017. 365-388.
- Kruger, J.-L. Subtitler training as part of a general training programme. *The Didactics of Audiovisual Translation*. Edited by Jorge Díaz Cintas. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2008. 71-87.
- Pérez-González, L. (2014). *Audiovisual Translation: Theories, Methods and Issues* (1st ed.). Routledge.
- Race, P. (2001). *A Briefing on Self, Peer and Group Assessment*. York: LTSN Generic Centre.

Отримано 05.09.20

